ڕای ڕاست و دروست لەسەر ژیانی پێغەمبەران

[kurdish – كوردی – كردي]

حاجی ئومید چرۆستانی

پێداچونەوەی: پشتیوان سابیر عەزیز

2013 - 1434

IslamHouse.com

القول الراجح والصحيح فى حياة الأنبياء والرسل

« باللغة الكردية »

أوميد عمر علي

مراجعة: بشتيوان صابر عزيز

2013 - 1434

IslamHouse.com

ڕای ڕاست و دروست لەسەر ژیانی پێغەمبەران

سوپاس بۆ خوای گەورە ومیهرەبان، وە درود و صەڵات وسەلام لەسەر محمد المصطفى وئال وبەیت ویار ویاوەرانی هەتا هەتایە...

دەقەکانی قورئان وسوننەت بەڵگەن لەسەر مردن و وەفاتی گشت پێغەمبەران (سەلامی خوایان لی بێت) جگە عیسی نەبێت (سەلامی خوای لەسەر بێت) کە بەدەقی قورئان وسوننەت باسی ئەوە کراوە کە نەمردووە و جارێك ناشمرێت بەڵکو خـوای گەورە بە زیندووی بەرزی کردوەتەوە، وەك لەمەودوا باسی لێوە دەکەین

.

ئەو بەڵگانەیش کەباس لەمردنی پێغەمبەران دەکەن، خوای گەورە فەرموویەتی : ﴿ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ ﴾ [البقرة : ١٣٣] واتە : ئاخۆ ئێوە (ئەی جولەکە وگاورەکان) لەسەرەمەرگی یەعقووبدا، ئامادە بوون تابزانن لەوکاتەدا چی گوت بەکوڕەکانی؟ وە فەرموویەتی : ﴿ وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ

بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا زِلْتُمْ فِي شَكٍّ مِمَّا جَاءَكُمْ بِهِ حَتَّىٰ إِذَا هَلَكَ قُلْتُمْ لَنْ يَبْعَثَ اللَّهُ مِنْ بَعْدِهِ رَسُولًا ﴾ [غافر : ٣٤] واتە : سوێند بەخوا بەڕاستی کاتی خۆی یوسف بەڵگە و نیشانەی زۆری بۆ هێنان تا ڕێبازی خواناسی بگرنەبەر، کەچی بەردەوام لە گوماندا بوون، بەرامبەر ئەو بەرنامەو ئاینەی کە بۆی هێنابوون، هەتا ئەو کاتەی وەفاتی کرد، ئەوسا وتتان: ئیتر تەواو هەرگیز خوا دوای ئەم پێغەمبەری تر نانێرێت، وە خوای گەورە لەبارەی وەفاتی سولیمانەوە دەفەرموێت : ﴿ فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَىٰ مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنْسَأَتَهُ﴾ [سورة سبأ آية : ١٤]واتە : ئەمجا پاش ئەو هەموو دەسەڵاتە کاتێ بڕیاری مردنمان بۆ داو مراندمان، هیچ شتێك جنۆکەی ئاگادار نەکرد بەمردنی (سولەیمان) مۆرانە نەبێت کە داردەستەکەی دەخوارد ، خوای گەورە لەگەڵ پێغەمبەر (صلی اللە علیە وسلم) دەدوێت ودەفەرموێت پێی : ﴿ إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُمْ مَيِّتُونَ

﴾ [سورة الزمر آية : ٣٠] واتە : ئەی موحەممەد (صلى اللە عليە وسلم) بەڕاستی تۆ دەمری و ئەوانیش دەمرن .

هەندێك لە ڕاڤەکارانی قورئانی پیرۆز دەڵێن : خوای گەورە مردنی پێغەمبەری (صلى اللە عليە وسلم) ڕاگەیاند، لەهەمانکاتدا مردنی هەموو خەڵکی بەگشتی و هاوەڵەکانیشی ڕاگەیاند، ئەمەش ئاگادارکردنەوەیەك بوو بۆ هاوەڵە بەڕێزەکان کە پێغەمبەر (صلى اللە عليە وسلم) دەمرێت .

هەروەها خوای گەورە هەواڵی داوە بەمردنی هەموو کەسێك وفەرموویەتی : ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ﴾ [سورة آل عمران آية : ١٨٥]

واتە : هەموو کەسێك بێ جیاوازیی تامی مردن دەچێژێت .

ئەم ئایەتانە هەموو بەڵگەن لەسەر وەفاتکردنی پێغەمبەران، وە ئەوانیش وەك هەموو کەسێکی دیکە دەمرن ودەبێت مردن بچێژن، جگە لە عیسی نەبێت (سەلامی خوای لێ بێت) کە خوای گەورە بەرزی کردوەتوە بۆ لای خۆی، وەك فەرموویەتی : ﴿ إِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ

الَّذِينَ كَفَرُوا ﴾ [سورة آل عمران آية : ٥٥] واتە : ئەی عیسا!

بەراستیی من دەتبەمەوە بۆلای خۆم و، هەتا رۆژێ ئەتگەیەنمە کاتی دیارییکراوی ئاسایی بۆ ژیانت دەمێنی و، ئەوسا ئەتمرێنم، واتە: ئێستا بەر لەهاتنی کۆتایی ژیانت ناهێڵم ئەوانە بتکوژن و بمریت، وە سەرت دەخەم بۆ ئاسمان بۆلای خۆم، وە لەبەدکاری ئەوانە کەباوەڕیان نەهێناوە پاکت دەکەمەوە، واتە: ڕزگارت دەبێ و ناهێڵم زیانت پێبگەیەنن .

ئەم ئایەتە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە خوای گەورە عیسی ی بەرزکردوەتەوە بەلاشە وبەڕۆحەوە بۆلای خۆی بۆ ئاسمان، وە ئەو نەمردووە، وە ئەو وەفاتەیشی کە لەئایەتەکەدا باسکراوە کە فەرموویەتی : ﴿ مُتَوَفِّيكَ ﴾ لەتەفسیرەکەیدا هاتووە کەمەبەست پێی بەرزکردنەوەیە بۆلای خۆی، ئەمەش ڕای ابن جرير الطبري یە، وە زۆربەی موەفەسرینیش ڕایان وایە ئەو وەفاتەی کەلە ئایەتەکەدا هاتووە، مەبەست پێی خەوە، بەبەڵگەی ئەوەی خوای گەورە لەچەند جێگای تردا خەوی بە وەفات ناوبردووە، وەك

فەرموویەتی : ﴿ وَهُوَ ٱلَّذِي يَتَوَفَّىٰكُم بِٱلَّيلِ وَيَعلَمُ مَا جَرَحتُم بِٱلنَّهَارِ ثُمَّ يَبعَثُكُم فِيهِ ﴾ [سورة الانعام : ٦٠] واتە : خوا ئەو خوایەیە کە بەشەو دەتانخەوێنێت، لێرەدا ووشەی ﴿ مُتَوَفِّيكَ ﴾ بەمانای خەولێکەوتن هاتووە .

بەمەش سەلما کە عیسی (سەلامی خوای لێ بێت) ئێستا زیندووە لەئاسمانە ونەمردووە، لەهەمان کاتدا خوای گەورە باسی ئەوەمان بۆ دەکات پێش هاتنی قیامەت خوای گەورە ئەویش دەمرێنێت، وەك فەرموویەتی : ﴿ وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴾ [سورة النساء آية : ١٥٩] واتە : کاتێ عیسا لەئاسمان دێتە خوارێ، گشت خاوەن کتێبەکان بەر لەمەرگی عیسا بڕوای پێدێنن، وە لەڕۆژی دواییشدا دەبێت بەشاهید بەسەریانەوە .ئەم مردنەی لەم ئایەتەدا باسکراوە، مەبەست لێی مردنی عیسی یە (سەلامی خوای لێ بێت) لەکۆتایی زەماندا، دوای ئەوەی لەئاسمانەوە دێتە خوار وخاچ دەشکێنێت

وبەراز دەكوژێت وجزيە و سەرانە دادەنێت، هەروەك لەم بارەيەوە فەرموودەگەلێك لە هەردوو صەحيحی بوخاری وموسليم و غەيری ئەوانيشدا هاتووە، كەهەموويان بەڵگەن لەسەر ئەوەی كە عيسی لەكۆتای زەماندا لە ئاسمانەوە دێتە خوارەوە .

وە دەوترێت گوايە لەناو پێغەمبەراندا ئيدريسيش نەمردبێت، چونكە هەندێك لەزانايان باسی ئەوەيان كردووە كە نەمردووە بەڵكو خوای گەورە بەرزی كردەوەتەوە بۆلای خۆی وەك چۆن عيسی يشی بەرزكردوەتەوە (سەلامی خوايان لیَ بێت) بۆ ئەم مەسئەلەيەش بەڵگە بەم ئايەتە دەهێننەوە كە خوای گەورە دەفەرموێت : ﴿ وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِدْرِيسَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا * وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴾ [سورة مريم آية : ٥٦ ، ٥٧] واتە :وە باسی ئيدريس بكە لە قورئاندا بێگومان پێغەمبەرێكی ڕاستگۆ بوو * ناومان بەرزكردەوە لەناو خەڵكيدا وپلەوپايەشی لەناو نزيكانی خوادا .

موجاهدی لەتەفسيری ئەم ئايەتانەدا دەڵێت : ئيدريس پێغەمبەر نەمردووە وبەرزكراوەتەوە هەروەك عيسی چۆن

بەرزکرایەوە ، عبد اللە ی کوڕی عەبایش دەڵێت : بەرزکرایەوە بۆ ئاسمان ولەوێ مرد، هەندێکی تر دەڵێن : بەرززکاوەتەوە بۆ ئاسمانی چوارەو ئیتر خوای گەورە زاناوشارەزاترە، لێرەدا مەبەست لەو جیاوازیەیە کە کەوتوەتە نایوان زانایان لەبارەی مردنی ئیدریسەوە، لەگەڵ ئەوەشدا دەبێت دڵنیا بین لەوەی ئەگەر نەشمردبێت ئەوە دەبێت هەر بمرێت، چونکە ئایەتەکە گشتگیرە و حوکم بەسەر هەموو کەسێکدا دەدات، وەك فەرموویەتی : ﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ﴾ [سورة آل عمران آية : ١٨٥]

واتە : هەموو کەسێك بێ جیاوازیی تامی مردن دەچێژێت .

جگە لە عیسی و ئیدریس (سەلامی خوایان لێ بێت) هیچ کەسێك لەوزانایانەی کەڕاکانیان جێگای قبوڵە لای ئوممەتی ئیسلام نەیانووتوە کە هیچ پێغەمبەرێکی تر لەژیاندا ماوە و نەمردووە، چونکە هەموو ئەو دەقانەی پێشتر باسمانکردن بەڵگەن لەسەر مردنی پێغەمبەران، بەڵام ئەوەی لەهەندێك لەدەقەکاندا هاتووە کەمێك ئیشکالی دروستکردووە لای هەندێك لەخەڵکی، وەك ئەو فەرموودەی لەباسی بەرزبوونەوەی پێغەمبەردا (صلی

الله عليه وسلم) بۆ ئاسمان ئامازەمان پێدان، کە لەو بەرزبوونەوەیەدا هەندێك لەپێغەمبەرانی بینیوە وقسەی لەگەڵدا کردوون، ئەو فەرموودەیەی بوخاری وموسلیم لە ئەنەسەوە (خوای لێ ڕازی بێت) گێڕاویانەتەوە، کە تێیدا هاتووە، « ثم عرج بنا إلى السماء فاستفتح جبريل فقيل: من أنت ؟ قال جبريل. قيل: ومن معك ؟ قال: محمد. قيل: وقد بعث إليـه.. قال: قد بعث إليه، ففتح لنا. فإذا أنا بآدم، فرحب بي ودعا لي بخير، ثم عرج بنا إلى السماء الثانية فاستفتح جبريل عليه السلام فقيل: من أنـت ؟ قـال جبريل. قيل: ومن معك ؟ قال: محمد. قيل: وقد بعث إليه. قال: قد بعـث إليه، ففتح لنا. فإذا أنا بابني الخالة عيسى ابن مريم ويحي بن زكريا صلـوات الله عليهما. فرحبا بي ودعوا لي بخير» [البخاري بدء الخلق (٣٠٣٥)، مسلم الإيمان (١٦٢)، النسائي الصلاة (٤٤٨)، أحمد (١٤٩/٣)] واتە : ئەمجا بەرزکراینەوە بۆ ئاسمان، جوبرەئیل داوای کرد بکرێتەوە، ووترا : تۆ کێیت ؟ فەرمووی : جوبرەئیلم، ووترا : ئەوەی لەگەڵ تۆیە کێیە ؟ فەرمووی : محمدە، ووترا : ئایا وەحی بۆ ڕەوانەکرا ؟ فەرمووی : بەڵێ وەحی بۆ ڕەوانەکرا، ئەمجا بۆیان کردینەوە، گەشتم بە ئادەم پێشوازی لێکردم ونزای خێری بۆکردم، ئەمجا بەرزکراینەوە

بۆ ئاسمانی دووەم، جوبرەئسل دوای کرد بکرێتەوە، ووترا : تۆ کێیت ؟ فەرمووی : جوبرەئیلم، ووترا : ئەوەی لەگەڵ تۆیە کێیە ؟ فەرمووی : محمدە، ووترا : ئایا وەحی بۆ ڕەوانەکرا ؟ فەرمووی : بەڵێ وەحی بۆ ڕەوانەکرا، ئەمجا بۆیان کردینەوە، گەشتم بەهەردوو کوڕی پورەکە عیسای کوڕی مەریم ویەحیای کوڕی زەکەریا (صەڵات وسەلامی خوایان لێ بێت) بەخێرهاتنیان کردم و نزای خێریان بۆ کردم.

تا کۆتای فەرموودەکە کە باسی بینینی یوسف دەکات لەئاسمانی سێهەم کە خوای گەورە نیوەی جوانی دونیای پێداوە، ئەمجا باسی بینینی ئیدریس دەکات لەئاسمانی چوارەم، و هارون لەئاسمانی پێنجەم، وموسی لەئاسمانی شەشەم، وئیبراهیم لەئاسمانی حەوتەم کە پاڵی دابوو بە (بیت المعمور) ـە وە، هەموویان پێشوازیان لێکرد و نزای خێریان بۆ کرد .

هەروەها وەك ئەوەش لەفەرموودەیەکی عبد اللە ی کوڕی عەباسدا هاتووە، وبوخاری وموسلیم ڕیوایەتیان کردووە، کە پێغەمبەر (صلی اللە علیە وسلم) فەرموویەتی : « رأيت ليلة أسري بي

موسى رجلا آدم طوالا كأنه مـن رجال شنوءة، ورأيت عيسى رجلا مربوعا مربـوع الخلـق إلى الحمـرة والبياض سبط الرأس » [صحيح البخاري برقم (٣٢٣٩)، ومسلم برقم (١٦٥)] واته : ئەو شەوەی كە شەو ڕەویان پێكردم موسام بینی پیاوێكی ئەسمەری باڵابەرز بووە، وەك پیاوانی قەبیلەی شنوءة كە پیاوەكانیان باڵابەرز وكەڵەگەتن، وە عیسام بینی پیاوێكی چوار شانەی لاشە مام ناوەند بوو نەزۆر درێژ بوو نەكورتیش بوو نە زۆر قەڵەو بوو نە لاوازیش، ڕەنگی سوور وسپی بوو، قژی بەردابوویەوە .

هەندێك لەخەڵكی لەم فەرموودانە وهاوشێوەی ئەم فەرموودانە وا تێگەیشتوون كە پێغەمبەران نەمردوون، بەڵگەش بەم فەرموودانە دێننەوە كە ئاماژەمان پێدا، بەڵام هەق وڕاستی ئەوەیە كە پێغەمبەران هەر هەموویان مردوون ئەوانەیان نەبێت كە لەدەقەكانی قورئان وسوننەتدا هاتوون، وەك عیسى (سەلامی خوای لێ بێت) یان وەك ئیدریس پیغەمبەر كە هەندێك لەزانایان وای بۆ دەچن، بەڵام غەیری ئەم دوو پێغەمبەرە هەموو دەقەكان بەڵگەی تەواون لەسەر مردنیان وهیچ گومانێكیش نییە لەم

مەسئەلەیەدا، وەك پێشتر بەڵگەکانمان خستەڕوو، بەڵام بەنسبەت ئەوەی لەم فەرموودانەدا هاتوون، کە پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) لە شەوی بەرزبوونەوەکەیدا بۆ ئاسمان پێغەمبەرانی بینیوە هەر هەموویان هەق وڕاستن وهیچ دژیەکی وپێچەوانەیەکیش نابینرێت لەنێوان ئەو دەقانەی کە باس لەمردنیان دەکەن لەگەڵ ئەو فەرموودانەی کە باسی لەبینینیان دەکات لەو شەوەدا، چونکە ئەوەی پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) لەو شەوەدا بینیویەتی ڕۆحی پێغەمبەرەکان بووە کە لەسەر شێوەی لاشەکانیان بینیونی، بەڵام لاشەکانی خۆیان لەناو گۆڕەکانیاندایە، ئەوانەیان نەبێت کە دەقەکانی قورئان وسوننەت باس لەبەرزکردنەوەیان دەکەن وەك عیسی، ئەمەش ڕای پێشەوایانی لێکۆڵەرەوەی ئەهلی سوننەتە لەم مەسئەلەیەدا .

یەکێك لە پێشەوا زۆر زاناکان لە لێکۆڵینەوەی ئەم مەسئەلەدا دەڵێت : "لەشەوی بەرزبوونەوەدا کە پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) پێغەمبەرانی بینیوە، کاتێك ئادەمی بینیوە لە ئاسمانی دونیا، ویەحیا و عیسی لە ئاسمانی دووەم، ویوسف

لەئاسمانی سێهەم، وئیدریس لەچوارەم، وهاورن لە پێنجەم، وموسی لەشەشەم، وئیبراهیم لەحەوتەم، ئەمە بینینی ڕۆحەکانیان بووە کە هاتونەتە سەر وێنەی لاشەکانیان، هەندێك لەخەڵکی ئەڵێن : پێدەچێت هەمان ئەو لاشانە بووبێت کە لە گۆڕەکانیاندا بەخاك سپێرراوون، ئەمە هیچ نییە، بەڵام عیسی بە ڕۆح ولاشەکەیەوە بەرزکراوەتەوە بۆ ئاسمان، بەهەمان شێوە دەوترێت بۆ ئیدریسیش، بەڵام ئیبراهیم و موسی وغەیری ئەوانیش لەگۆڕەکانیاندا بەخاك سپێرراون وشاراونەتەوە .

لێرەدا دەبێت باسی مەسئەلەیەکی تریش بکەین، ئەویش ئەوەیە هەروەك چۆن خوای گەورە ڕێزی لەپێغەمبەران ناوە ڕۆحەکانیانی بەرزکردوەتەوە بۆ ئاسمان وشاد وبەهرەمەندن بە نیعمەتی خوای پەروەردگار، بەهەما شێوە حەرامیشی کردووە لەسەر خاك کە لاشەیان بخوات وبیانرزێنێت، هەروەك لەفەرموودەیەکدا کە ئەوسی کوڕی ئەوس (خوای لێ ڕازی بێت) ڕیوایەتی کردووە کە پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرموویەتی : « إن من أفضل أيامكـم يوم الجمعـة، فأكثروا علي من الصلاة فيه،

فإن صلاتكم معروضة علي " فقالوا: يا رسول الله، وكيف تعرض صلاتنا عليك وقد أرمت ؟ قال: يقول: بليت، قال: " إن الله ﷻ حرم على الأرض أجساد الأنبياء » [رواه أحمد في المسند : ٤ / ٨ وأبو داود في السنن ١ / ٤٤٣ برقم (١٠٤٧) والدارمي في السنن ١ / ٣٠٧ برقم (١٥٨٠)، وقال الإمام النووي إسناده صحيح] واته : باشترين ڕۆژەکانتان ڕۆژی هەینیە، لەو ڕۆژەدا زۆر صەڵاواتم لەسەر بدەن، چونکە صەڵاواتەکانتانم بۆ نیشان دەدرێت، ووتیان : ئەی پێغەمبەری خوا چۆن صەڵاواتەکانمان پیشانت دەردێت لەکاتێکدا تۆ لەناو خاکدا ڕزیوویت؟ فەرمووی : ئەوترێت کەڕزیویت، ئەمجا فەرمووی : خوای گەورە حەرامی کردووە لەسەر زەوی کە لاشەی پێغەمبەران بڕزێنێت .

بەمەش ئەوەی هەق بوو لەم مەسئەلە گرنگەدا ڕوون بوویەوە، کە پێویست دەکات لەسەر مرۆڤی موسڵمان باوەڕی پێی بێت، خوای گەورەش زاناترە .